

1.1 ความสำคัญของปัญหา

ระบบการเมืองเกิดขึ้นได้เพราะมีระบบสังคม และระบบสังคมคือระบบการสื่อสาร เพราะฉะนั้นการสื่อสารกับการเมืองจึงเป็นสิ่งที่อยู่ควบคู่กันจนแยกไม่ออก ชีวิตสังคมจะเป็นไปอย่างไรขึ้นอยู่กับความสามารถของประชาชนในการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน (ปรัชญา เวสารัชช, 2532 : 418-419) และสื่อกลางในการสื่อสารภายในสังคมที่มีประสิทธิภาพขณะนี้ ย่อมหมายถึงสื่อมวลชนนั่นเอง

สื่อมวลชนมีความสำคัญในสังคมปัจจุบันที่มีความสลับซับซ้อนและประกอบไปด้วยประชาชนจำนวนมาก โดยสื่อมวลชนในทุกสังคมจะทำหน้าที่รายงานข่าวสาร เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายในสังคมและภายนอกสังคมแต่ละวันให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบ และแสดงความคิดเห็น รวมทั้งวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับเหตุการณ์หรือข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นนั้น ซึ่งจะก่อให้เกิดอิทธิพลในทานองชักชวนให้ประชาชนมีความรู้สึกคล้อยตามหรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมไปในแนวทางที่สื่อมวลชนต้องการ

นอกจากนั้น สื่อมวลชนยังทำหน้าที่ในการให้ความรู้ ส่งเสริมการเรียนรู้ทางการเมืองแก่ประชาชนผู้อ่าน เพื่อนำมาใช้ในการประกอบการตัดสินใจต่างๆ ได้ (ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์, 2532 : 739-740) ทั้งนี้ สมาชิกในสังคมจะมีแนวพฤติกรรมเหมาะสมสอดคล้องกับวิถีปฏิบัติในแต่ละสังคมเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับว่าสมาชิกผู้นั้นได้เรียนรู้การปฏิบัติอย่างไร เช่น ในระบอบประชาธิปไตย หากประชาชนเข้าใจหลักการประชาธิปไตย รู้ระเบียบกติกาประชาธิปไตย เคารพสิทธิผู้อื่น และใช้เสรีภาพของตนในวงกรอบที่เหมาะสม ย่อมทำให้ประชาธิปไตยดำเนินไปด้วยดี การเรียนรู้ทางการเมืองนี้ จึงขึ้นอยู่กับการสื่อสารทางการเมืองในทุกรูปแบบที่รัฐบาลจัดให้หรือโดยผ่านสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ

ในประเทศกำลังพัฒนาเช่นไทย สื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์มีบทบาทในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจทางการเมืองแก่ประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะนักศึกษาเป็นอย่างมาก และการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของนักศึกษาใด ๆ ก็ตาม อาจจะได้รับอิทธิพลจากข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ เนื่องจากหนังสือพิมพ์เป็นสื่อที่เสนอข่าวสารการเมืองได้ละเอียด รวดเร็ว และให้ความสำคัญกับการเสนอความคิดเห็นของกลุ่มนักศึกษาเพื่อให้รัฐบาลได้นำมาพิจารณาตัดสินใจทางการเมือง เช่น กรณีการสร้างเขื่อนผลิตไฟฟ้า การแก้ไขรัฐธรรมนูญ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การที่หนังสือพิมพ์จะให้ความรู้ทางการเมืองแก่นักศึกษาได้มากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับระบบการเมืองของประเทศนั้นเป็นหลัก กล่าวคือ ในระบบเสรีนิยมหนังสือพิมพ์มีเสรีภาพในการที่จะรายงาน พิมพ์ วิเคราะห์ แต่มีสิ่งที่เป็นข้อห้ามคือ ไม่กระทำการอันเป็นการผิดศีลธรรมอันดีของสังคม และละเมิดสิทธิของผู้อื่นในสังคม ซึ่งได้รับการปกป้องด้วยกฎหมายของสังคมนั้น ส่วนในระบบอำนาจนิยม หนังสือพิมพ์เป็นเพียงสื่อที่ทำหน้าที่สนับสนุนและส่งเสริมนโยบายของรัฐบาลที่ทรงอำนาจและรับใช้รัฐ ผู้ที่จะมีสิทธิดำเนินการสื่อสารมวลชน ได้แก่ ผู้ที่ได้รับสัมปทานจากกษัตริย์หรือได้รับอนุญาตจากรัฐบาล การควบคุมนั้นควบคุมโดยกลไกของรัฐบาล ห้ามวิพากษ์วิจารณ์กลไกทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ปกครองที่ทรงอำนาจ เจ้าของกรรมสิทธิ์อาจเป็นเอกชนหรือรัฐ แต่ทว่าเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่เป็นเอกชนต้องสนับสนุนนโยบายของรัฐบาล (Fred Siebert and others, 1972 : 1-7)

กล่าวสำหรับประเทศไทยในปัจจุบัน ถึงแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขมากกว่า 60 ปีแล้ว แต่ประชาธิปไตยยังไม่สามารถฝังรากลึกลงในจิตใจของประชาชน รวมทั้งนักศึกษานมหาวิทยาลัยได้เท่าที่ควร ดังนั้นหนังสือพิมพ์จึงจำเป็นต้องให้การศึกษาด้านการเมืองแก่ผู้อ่านให้มาก เช่น สิทธิและหน้าที่ของประชาชน การเลือกตั้งมีความสำคัญอย่างไร รัฐธรรมนูญหมายความว่าอย่างไร เป็นต้น พร้อมทั้งควรมีการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลทั้งนโยบายและการปฏิบัติงาน เพื่อให้ความคิดวิพากษ์วิจารณ์การเมืองการปกครองของประชาชนกว้างขวางขึ้น

การให้การศึกษาหรือยกระดับความรู้ทางการเมืองนั้น หนังสือพิมพ์อาจทำได้โดยเสนอข่าว บทความ หรือสารคดี ดังต่อไปนี้

1. ให้ความรู้ทางการเมืองทางทฤษฎี มีการอธิบายศัพท์เฉพาะทางการเมืองด้วยการใช้ประโยคถ้อยคำง่าย ๆ

2. ให้ความรู้ทางการเมืองตามเหตุการณ์ทางการเมือง เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นมาของเหตุการณ์และกลไกทางการเมืองต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้เกิดความสนใจและความรู้สึกต้องการมีส่วนร่วมการตัดสินใจเหตุการณ์ทางการเมืองนั้น ด้วย

3. ให้ความรู้ทางการเมืองต่างประเทศ ในเหตุการณ์เรื่องราวที่น่าสนใจ เพื่อให้สามารถนำมาประยุกต์และเปรียบเทียบกับเหตุการณ์ภายในประเทศ การนำเสนอเนื้อหาข่าวสาร บทความ หรือสารคดีในลักษณะทั้ง 3 ประการที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้หนังสือพิมพ์เข้ามามีบทบาททางการเมืองอย่างมากในกลุ่มนักศึกษาที่จัดได้ว่าเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพสูงสุดกลุ่มหนึ่ง กล่าวคือ นิสิตนักศึกษามักไวต่อการเปิดรับข่าวสารหนังสือพิมพ์ และเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีการศึกษาดี มีความคิด และอุดมคติสูง (สุจิต บุญบงการ, 2530 : 623) หนังสือพิมพ์สามารถมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางการเมืองของนักศึกษาได้ ดังนี้

1. หนังสือพิมพ์ช่วยปลูกฝังความรู้สึกนึกคิด จิตสำนึกในระบอบประชาธิปไตยแก่นักศึกษาในมหาวิทยาลัย

2. หนังสือพิมพ์ช่วยกระตุ้นให้นักศึกษาในมหาวิทยาลัยมีความตื่นตัวในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

3. การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองของหนังสือพิมพ์ อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อนักศึกษาในการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง เช่น การเสนอข่าวสารของหนังสือพิมพ์ต่อเหตุการณ์เมื่อเดือนพฤษภาคม 2535 ทำให้เกิดความตื่นตัวทางการเมืองในกลุ่มนักศึกษา และเข้าร่วมในเหตุการณ์ครั้งนั้นอย่างมาก หรือเมื่อครั้ง 14 ตุลาคม 2516 การเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์มีส่วนผลักดัน ให้นักศึกษาเข้าร่วมในเหตุการณ์เป็นจำนวนมากมาย

จากทั้งหมดที่กล่าวมาจะสังเกตได้ว่า นอกจากหนังสือพิมพ์จะมีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้ทางการเมืองแล้ว ยังมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นนิสิตนักศึกษาให้เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองด้วย บทบาททั้งสองดังกล่าวจัดได้ว่าเป็นบทบาทที่สำคัญทางการเมืองของหนังสือพิมพ์ นอกเหนือจากการเป็นสื่อกลางในการสื่อสารระหว่างรัฐบาลและประชาชน และการตรวจตราการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐบาล

ด้วยเหตุดังกล่าว การวิจัยครั้งนี้จึงมีจุดมุ่งหมายศึกษานิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารหนังสือพิมพ์ การเรียนรู้ และการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองว่า มีความแตกต่างและสัมพันธ์กันอย่างไร

1.2 วัตถุประสงค์ : งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาบทบาทและอิทธิพลของหนังสือพิมพ์รายวันในประเทศไทย ต่อการเรียนรู้ทางการเมืองของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.2.2 เพื่อศึกษาบทบาทและอิทธิพลของหนังสือพิมพ์รายวันในประเทศไทย ต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.2.3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารหนังสือพิมพ์รายวันในประเทศไทยกับการเรียนรู้ทางการเมือง การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง และทัศนคติทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.2.4 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกลุ่มต่างๆ (เพศ วิชา ชั้นปี ฐานะทางครอบครัว) ว่ามีการเรียนรู้ทางการเมือง และเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านหนังสือพิมพ์เหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร

1.3 ปัญหาวิจัย

1.3.1 นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารหนังสือพิมพ์อย่างไร

1.3.2 นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่เปิดรับข่าวสารหนังสือพิมพ์แตกต่างกันมีการเรียนรู้ทางการเมืองแตกต่างกันหรือไม่

1.3.3 นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่เปิดรับข่าวสารหนังสือพิมพ์แตกต่างกัน เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันหรือไม่

1.3.4 นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่เปิดรับข่าวสารหนังสือพิมพ์แตกต่างกัน มีทัศนคติทางการเมืองแตกต่างกันหรือไม่

1.3.5 นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่มีปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ชั้นปี สาขาวิชา และฐานะทางครอบครัวแตกต่างกัน มีการเรียนรู้และเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันหรือไม่

1.3.6 ระดับการเปิดรับข่าวสารหนังสือพิมพ์ของ นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้และการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองหรือไม่

1.4 สมมติฐาน

1.4.1 นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่เปิดรับข่าวสารหนังสือพิมพ์มาก มีการเรียนรู้ทางการเมืองมากกว่า นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่เปิดรับข่าวสารหนังสือพิมพ์น้อยกว่า

1.4.2 นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่เปิดรับข่าวสารหนังสือพิมพ์มาก มีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่า นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่เปิดรับข่าวสารหนังสือพิมพ์น้อยกว่า

1.4.3 ระดับการเปิดรับข่าวสารหนังสือพิมพ์ของ นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีสหสัมพันธ์ในเชิงบวกกับการเรียนรู้และการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง

1.4.4 นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่มีเพศ คณะที่เรียน ชั้นปีที่เรียน และฐานะทางครอบครัวแตกต่างกัน มีการเรียนรู้และเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน

1.4.5 นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่เปิดรับข่าวสารหนังสือพิมพ์มาก มีทัศนคติทางการเมืองอันระบอบประชาธิปไตยสูงกว่า นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่เปิดรับข่าวสารหนังสือพิมพ์น้อยกว่า

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เฉพาะนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยระดับปริญญาตรี จำนวน 17 คณะ ทุกชั้นปี ประจำปีการศึกษา 2535 อันประกอบด้วย คณะครุศาสตร์ คณะทันตแพทยศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี คณะแพทยศาสตร์ สาขาวิชาเทคนิคการแพทย์ คณะเภสัชศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะสัตวแพทยศาสตร์ และคณะอักษรศาสตร์

1.6 นิยามศัพท์

1.6.1 หนังสือพิมพ์ คือ หนังสือพิมพ์รายวันในประเทศไทย ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ อาทิ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เดลินิวส์ มติชน วัณจักร สยามรัฐ เดอะเนชั่น บางกอกโพสต์

1.6.2 การเปิดรับข่าวสารหนังสือพิมพ์ คือ การอ่านหนังสือพิมพ์ของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ใตยวัดจากความสามารถในการอ่านหนังสือพิมพ์ เช่น อ่านทุกวัน อ่านสัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง อ่านสัปดาห์ละครั้ง อ่านเดือนละครั้ง ไม่ได้อ่านเลย เป็นต้น

1.6.3 การเรียนรู้ทางการเมือง คือ ระดับความรู้ทางการเมืองของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งวัดจากคำถามเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางการเมือง หรือความรู้ทางการเมืองการปกครอง เช่น หลังเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม 2535 มีนักธุรกิจกลุ่มหนึ่งที่เรียกตัวเองว่า กลุ่มบีเอ็มเอส ได้จัดตั้งกลุ่มนักธุรกิจขึ้น เพื่อดำเนินการด้านการเมืองท่ามกลางหรือไม่ว่า เป็นกลุ่มชาติ ิครคือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมในรัฐบาลของนายชวน หลีกภัย

1.6.4 การมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ การแสดงออกทางการเมืองของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งวัดจากคำถามเกี่ยวกับลักษณะกิจกรรมทางการเมืองของนิสิต เช่น ในรอบปีที่ผ่านมามีท่านได้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือก

ตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือไม่ ในชีวิตการเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัย ท่านได้เคยชักจูงให้ประชาชนมาออกเสียงเลือกตั้งหรือไม่ ท่านพูดคุยเรื่องการเมืองการบริหารโดยมีข้อมูลจากการอ่านหนังสือพิมพ์บ่อยครั้งเพียงใด

1.6.5 ฐานะทางครอบครัว หมายถึง ระดับรายได้และระดับการศึกษาของบิดามารดาของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.6.5.1 ระดับรายได้ของบิดามารดา หมายถึง รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของบิดามารดา

1.6.5.2 ระดับการศึกษาของบิดามารดา หมายถึง ระดับการศึกษาที่เป็นทางการของบิดามารดา

1.6.6 ทักษะคติทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย หมายถึง การรับรู้กิจกรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยวัดจากคำถามด้านความคิดเห็นทางการเมือง ตามแกนมาตราส่วนประเมินค่าที่มี 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม้มีความเห็น ไม้เห็นด้วย ไม้เห็นด้วยอย่างยิ่ง เช่น นิสิตนักศึกษาเป็นปัญญาชนสมควรได้รับความสนับสนุนจากรัฐบาลให้มีสิทธิพิเศษในการแสดงความคิดเห็นและดำเนินการทางการเมืองมากกว่าประชาชนคนธรรมดา เสียงของคนส่วนมากย่อมมีสิทธิห้ามการวิพากษ์วิจารณ์เสียงของคนส่วนน้อยได้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากเลือกตั้งไม้มีความจำเป็นสำหรับการปกครองประเทศไทย เป็นต้น

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.7.1 ทำให้ทราบถึงบทบาทและอิทธิพลของหนังสือพิมพ์รายวันในประเทศไทยที่มีต่อการเรียนรู้ทางการเมือง การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง และทัศนคติทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.7.2 ทำให้ทราบถึงสหสัมพันธ์ระหว่างระดับการเปิดรับข่าวสารหนังสือพิมพ์กับการเรียนรู้ทางการเมือง และการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.7.3 ทำให้สามารถเปรียบเทียบความแตกต่างของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกลุ่มต่าง ๆ ได้ว่า จะมีผลต่อการเรียนรู้และการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างไร

1.7.4 เป็นประโยชน์ในการศึกษาและเป็นข้อมูลในด้านการเรียนการสอนด้านรัฐศาสตร์และนิเทศศาสตร์ต่อไป